

z diecezjan w ich realizację. Dzięki temu możliwe byłoby – w intencji projektodawców – urzeczywistnienie dwóch zasadniczych wymiarów I Synodu Diecezji Łódzkiej: wymiaru duszpasterskiego oraz wymiaru ewangelizacyjnego. Mówi o tym szerzej ks. R. Szewczyk w przywoływanym powyżej artykule: „Do istotnych problemów należą m.in. sprawy praktyk religijnych naszych wiernych:

- Dlaczego niektórzy katolicy nie uczestniczą w niedzielnej Eucharystii, nie korzystają z Sakramentów św., m.in. z Sakramentu Pokuty? Jaki jest powód ukształtowania się błędnej odpowiedzi: „nie mam się z czego spowiadać”? Innym blokiem spraw jest wychowanie religijne w domu (tzw. katecheza domowa), nauka religii w szkole a katecheza sakramentalna przy parafii.
- Dlaczego pomimo objęcia katechezą wszystkich dzieci szkół podstawowych i gimnazjalnych i zdecydowaną większość młodzieży szkół średnich parafie przeżywają dzisiaj kryzys duszpasterstwa młodzieży? Dlaczego wraz z nauką religii w szkołach zanika katecheza sakramentalna przy parafiach?³⁰

Wdrażanie dokumentów synodalnych – zakładano – miało umożliwić skuteczne zmierzenie się z tymi (oraz wieloma innymi) problemami. Nadzieję pokładano w podtrzymywaniu aktywności zespołów synodalnych. Pisał o tym ks. prof. Edmund Przekop: „Zespoły synodalne są zaczynem ewangelizacyjnego charakteru synodu. Synod nie jest wydarzeniem prawno-organizacyjnym rozpoczętym i zakończonym w czasie. Synod nie jest nową, wyimaginowaną ideą biegnącą obrzeżami życia diecezjalnego. Synod dzięki zaangażowaniu się wszystkich włącza nas w wielkie dzieło nowej ewangelizacji. Ewangelizacyjny charakter pracy zespołów synodalnych powinien prowadzić do religijnego i moralnego odrodzenia wszystkich naszych społeczności³¹. Czy tak się stało? Raczej trzeba przyjąć pogląd, że synod diecezjalny to proces, który trwa także po jego formalnym zakończeniu, a jego owoce rozłożone są w rozległym czasie.

³⁰ R. Szewczyk, *Wymiar pastoralny i ewangelizacyjny I Synodu Diecezji Łódzkiej*.

³¹ Zob. E. Przekop, *Synod Diecezjalny*, w: *I Synod Diecezji Łódzkiej 1997–1999*, Łódź 1999, s. 9–14; zob. tenże, *Synod Diecezjalny*, „Martyria” 1997, nr 10, s. 6–7.

ks. Piotr Towarek

Wyższe Seminarium Duchowne w Elblągu

Pierwszy synod diecezji elbląskiej jako przykład synodu diecezjalnego

W chwili obecnej trwa w Polsce kilka synodów diecezjalnych, m.in. w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej, łódzkiej, sandomierskiej, tarnowskiej, zielonogórsko-gorzowskiej. Niedawno swoje synody zakończyły diecezje: legnicka, płocka, katowicka, toruńska, gliwicka, siedlecka i inne. W 2016 r. rozpoczęły się prace I synodu diecezji elbląskiej, który zakończył się 24 października 2020. Przedłożony artykuł stanowi próbę jego opisu i charakterystyki.

1. Antecedencje

Powstanie diecezji elbląskiej wiąże się z decyzją papieża Jana Pawła II, który bullą *Totus Tuus Poloniae Populus* z 25 marca 1992 r. zreorganizował struktury administracyjne Kościoła w Polsce¹. Kościół elbląski dziedziczy tradycję pomezzańską, częściowo także tradycję diecezji: chełmińskiej, warmińskiej i gdańskiej. W średniowieczu odbywały się na tym terenie synody pomezzańskie: w 1411 r. (bp Jan Rymann), 1428 (bp Gerard Stolmann), 1428 (bp Jan z Lidzbarka), 1440 (bp Kasper Linke z Dzierzgonia), 1480 (bp Jan IV z Łasina)². Dodatkowo w 1427 r. w Elblągu obradował synod prowincjalny arcybiskupa ryskiego Henninga Skarpenberga³. W czasach nowożytnych synody dla Pomezanii

¹ Jan Paweł II, *Bulla Totus Tuus Poloniae Populus*, w: *Progrediamur oportet in spe. 20-lecie bulli Jana Pawła II „Totus Tuus Poloniae Populus”*. Księga Jubileuszowa dedykowana Jego Ekscelencji Arcybiskupowi Józefowi Kowalczykowi Prymasowi Polski z okazji Złotego Jubileuszu Kapłaństwa, red. A. Mazurek, Warszawa 2012, s. 88–101.

² *Statuty synodalne: Warmińskie, Sambijskie, Pomezzańskie, Chełmińskie oraz Prowincjalne Ryskie*, przekł. J. Wojtkowski, Olsztyn 2010, s. 249–264; J. Wiśniewski, *Średniowieczne synody pomezzańskie*, Elbląg 1998, s. 7–78.

³ *Statuty synodalne: Warmińskie*, s. 272–275.

organizowali także biskupi chełmińscy, którzy od Reformacji sprawowali opiekę nad katolikami tego terenu. Pierwszy taki synod odbył się w 1605 r. w Chełmnie (bp Wawrzyniec Gembicki), drugi w 1641 r. w Lubawie (bp Kasper Działyński), trzeci w 1745 r. ponownie w Lubawie (bp Andrzej Załuski)⁴.

Ponadto, ze względu na swą przynależność terytorialną, Elbląg i jego okolice związane były ustawami dwunastu synodów diecezji warmińskiej. Ostatni z nich zwołany został w 1932 r. przez bp. Maksymiliana Kallera⁵. W okresie po II wojnie światowej o zwołaniu synodu zdecydował w 1980 r. ówczesny biskup warmiński Józef Glemp. Synod ten nie został jednak dokończony. Dlatego też w 2006 r. abp Wojciech Ziemia ogłosił rozpoczęcie czternastego dla diecezji warmińskiej i jednocześnie pierwszego dla archidiecezji warmińskiej synodu, który zakończył się w 2012 r.⁶

Dla kilkunastu parafii na Żuławach Malborskich i Mierzei Wiślanej, przynależących od 1992 r. terytorialnie do diecezji elbląskiej, odniesieniem były synody diecezji gdańskiej. Pierwszy z nich odbył się w 1935 r. (bp Edward O'Rourke), drugi w 1973 r. (bp Lech Kaczmarek), trzeci jako synod archidiecezji gdańskiej w 2001 r. (abp Tadeusz Gocłowski)⁷.

W latach 1998–1999 obradował I synod diecezji ełckiej, która należy, podobnie jak diecezja elbląska, do tej samej prowincji kościelnej⁸. Według wyliczeń ks. prof. Wojciecha Góralskiego, w okresie po Soborze Watykańskim II do 2003 r., odbyło się w Polsce aż 30 synodów diecezjalnych⁹. Oprócz tego w latach 1991–1999 obradował także synod krajowy, czyli II Polski Synod Plenarny, w którego inauguracji oraz zakończeniu uczestniczył papież Jan Paweł II¹⁰.

⁴ J. Wiśniewski, *Średniowieczne synody pomezaniańskie*, Elbląg 1998, s. 79–82; M. Józefczyk, *Z dziejów religijnych Pomezanii w XVII wieku*, t. 1, *Synteza dziejów*, Malbork 2012, s. 19–23, 66–71; M. Józefczyk, *Z dziejów religijnych Pomezanii w XVIII wieku*, t. 1, *Synteza dziejów*, Malbork 2015, s. 42.

⁵ *Statuty synodalne: Warmińskie*, s. 347–427.

⁶ W. Ziemia, *Słowo wstępne*, w: *I (XIV) Synod Archidiecezji Warmińskiej (2006–2012). Misja Kościoła Warmińskiego w dziele Nowej Ewangelizacji*, Olsztyn 2012, s. 5–6.

⁷ *III Synod Gdański. Misja ewangelizacyjna Kościoła Gdańskiego na początku nowego tysiąclecia. Statuty*, Gdańsk 2001.

⁸ *I Synod Diecezji Ełckiej (1997–1999)*, Kuria Biskupia Diecezji Ełckiej, Ełk 1999.

⁹ W. Góralski, *Sprawowanie władzy ustawodawczej przez biskupów na synodach diecezjalnych w Polsce pod rządami KPK z 1983 r.*, „Prawo Kanoniczne” 2003, t. 46, nr 3–4, s. 15–38.

¹⁰ *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001.

2. Kontekst

Zwołanie oraz otwarcie w dniu 17 września 2016 r. przez biskupa elbląskiego Jacka Jezierskiego pierwszego w historii diecezji synodu posiada swoisty kontekst. W 2017 r. diecezja elbląska obchodziła srebrny jubileusz swego istnienia¹¹. W ciągu owych 25 lat zmienił się świat. Jak wskazywał na to w jednej z synodalnych *Epistuli* bp Jezierski, „otaczający nas świat jest całkiem inny od tego, który opisywał jeszcze przed pół wiekiem Sobór Watykański II w konstytucji *Gaudium et spes*. Sobór czynił to w zasadzie z pozycji europejskiej i krajów dobrobytu”¹². Podobnie jak świat zmieniła się też Polska. Żyjemy dziś w zupełnie innym kraju aniżeli ten z roku: 1966 (milenium chrztu Polski), 1970 (wydarzenia grudniowe), 1980–1981 (fenomen „Solidarności”), 1982–1985 (stan wojenny), 1989 (transformacja ustrojowa), 2004 (wejście do UE)¹³.

Po przełomie politycznym w 1989 r. w nowej sytuacji znalazł się też Kościół w Polsce. Wiąże się to np. z powrotem religii do szkół (1990) czy podpisaniem konkordatu pomiędzy Stolicą Apostolską a państwem polskim (1993–1998). Na odnalezienie się Kościoła w nowej rzeczywistości miały wpływ zmiany ustrojowe: kształtowanie się suwerennego państwa, związków zawodowych, partii politycznych, samorządu terytorialnego, a także odzyskiwanie podmiotowości przez społeczeństwo, wolność słowa, liberalizm i neokapitalizm¹⁴.

W otaczającym nas świecie zauważyć też można poważny kryzys demograficzny, kryzys małżeństwa i rodziny, kryzys powołań, a także kryzys antropologiczny. Ten ostatni objawia się poprzez rewolucję kulturową gender czy też nową antropologię kultury np. promocję społeczeństwa wielokulturowego (multikulti). Narasta też konsumpcjonizm i sekularyzacja. Jeszcze do niedawna mieliśmy do czynienia z wysoką stopą bezrobocia i masową emigracją zarobkową Polaków¹⁵.

Niepokojącym zjawiskiem jest też zagrożenie ze strony fundamentalistycznego islamu związanego z terroryzmem. Poważnym problemem dla Europy są uchodźcy i migranci, napływający do niej z krajów azjatyckich i afrykańskich. Nie bez znaczenia jest tu również kwestia

¹¹ Zob. *Srebrny jubileusz diecezji elbląskiej. Tradycja, struktura, ludzie*, red. W. Zawadzki, Elbląg 2018.

¹² *Epistula Biskupa Elbląskiego nr 2 (Elbląg, 30 lipca 2016 r.)*, Archiwum Kurii Diecezjalnej Elbląskiej (teczka: I synod diecezji elbląskiej), dalej: *Epistula nr 2*.

¹³ Tamże.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Tamże.

cywilizacji obrazu i mediów masowych, w której żyje i funkcjonuje dziś człowiek. Chodzi tu o tzw. pokolenie internetu, uzależnienie od „sieci”, ucieczkę od rzeczywistości w świat wirtualny¹⁶. Coraz częściej mówi się o tzw. pokoleniu smartfona, czyli ludziach, którzy już od dziecka mieli kontakt z tym multimedialnym urządzeniem, łączącym w sobie jednocześnie funkcje przenośnego telefonu i komputera¹⁷.

Od lutego 2020 r. poważnym utrudnieniem prac synodu elbląskiego stała się trwająca na świecie oraz w Polsce pandemia koronawirusa SARS-CoV-2. Będzie ona wydarzeniem, które na trwałe zmieni świat. Nawet dziś, gdy nie znamy jeszcze pełnej skali zniszczeń, można wskazać pewne obszary, w których życie będzie dzieliło się na epoki „przed” i „po” globalnej epidemii. Do drugiej z nich należeć będą: praca zdalna, edukacja na odległość, ochrona zdrowia, higiena, zwiększona inwigilacja obywateli czy wreszcie zmiany w gospodarce rynkowej, związane z wyborem dokonywanym przez konsumentów (zakupy przez internet, jedzenie z dowozem, Netflix zamiast wyjścia do kina, telekonferencja zamiast służbowej podróży i inne). W tych warunkach będzie musiał odnaleźć się Kościół. Już dziś widzimy, że wskutek epidemii oraz przepisów sanitarnych została ograniczona ilość uczestników nabożeństw w kościołach. Spowodowało to swoistą eksplozję transmisji mszy, celebracji i modlitw prowadzonych nie tylko przez ogólnopolskie czy lokalne telewizje, ale także w internecie na portalach i kanałach społecznościowych (Facebook, YouTube i inne).

3. Cel i charakter synodu

Cel synodu elbląskiego wyraża towarzyszące mu hasło: „Dojrzali w wierze i życiu”. Poszukiwanie owej dojrzałości chrześcijańskiej oraz dojrzałości życiowej przejawiać się ma przede wszystkim przez spojrzenie na historię, czytanie „znaków czasu”¹⁸, odnowę pracy pastoralnej, a więc odpowiedź na pytania: jak było, jak jest, jak być powinno. Można to również ująć w schemat: widzieć, osądzić, działać. Jest on zmodyfikowanym nawiązaniem do paradygmatu wypracowanego przez belgijskiego kardynała Josefa-Leona Cardijna (1882–1967), który znalazł szerokie zastosowanie jako metoda konfrontacji życia z Ewange-

¹⁶ Tamże.

¹⁷ T. Jaklewicz, *Pokolenie smartfona*, „Gość Niedzielny” 2017, nr 48.

¹⁸ P. Rabczyński, *Synod diecezjalny odpowiedzią na znaki czasu*, „Studia Warmińskie” 2007–2008, t. 44–45, s. 231–241.

lią w różnych zrzeszeniach religijnych, m.in. we francuskim związku Chrześcijańskiej Młodzieży Robotniczej (Jeunesse Ouvrière Chrétienne) oraz w Akcji Katolickiej. Natomiast na gruncie polskim odwołał się do niego ks. Franciszek Blachnicki, wprowadzając ewangeliczną rewizję życia do formacji Ruchu „Światło–Życie”¹⁹.

Dlatego też w liście pasterskim do wiernych z okazji otwarcia prac synodu (18 września 2016 r.) bp J. Jezierski pisał: „synod będzie czasem powrotu do historycznych chrześcijańskich korzeni, aby lepiej rozpoznać i uchwycić naszą tożsamość. Będzie okazją do opisanie naszej sytuacji duchowej, dzisiaj, współcześnie”²⁰. Autor listu przypominał, że również wspólnocie Kościoła elbląskiego grozi dziś zanik religijności, aż po niewiarę w Boga. Wyrażał też nadzieję, że synod nie poprzestanie tylko na rachunku sumienia oraz na głosach uzasadnionej krytyki. Synod jest bowiem – jak zauważył bp Jezierski – jedną ze znanych od wieków w Kościele dróg odnowy. Daje więc okazję do podążania drogami chrześcijańskiej dojrzałości²¹.

Według bp. Jezierskiego oprócz opisu aktualnej sytuacji oraz poszukiwania projektu odnowy pastoralnej zgromadzenie synodalne powinno także wypracować potrzebne uregulowania prawne. Nie chodziło w tym przypadku o to, by synod podejmował wszystkie zagadnienia i problemy, które normuje Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r., dokumenty Stolicy Apostolskiej oraz Konferencji Episkopatu Polski – o czym przypominał list biskupa elbląskiego do uczestników synodu (2 listopada 2016 r.)²². Jego autor wskazywał również wyraźnie, że o synodzie nie należy myśleć magicznie, a więc że odpowie on na wszystkie pytania i bolączki. W rozumieniu bp. Jezierskiego synod elbląski miał raczej stać się dobrym fermentem: uruchomić pewien proces myślowy i wspólnotowy. Zarówno wśród katolików świeckich, osób życia konsekrowanego oraz księży diecezjalnych. Proces ten miał sprzyjać dalszemu spojrzeniu na własne zadania we wspólnotach parafialnych, a także w życiu rodzin i stowarzyszeń. Jak twierdził biskup elbląski, nie wystarczy tylko dobra relacja z Bogiem, relacja pionowa na linii: Bóg i dusza, o czym mówi św. Augustyn. Potrzeba dziś bowiem także

¹⁹ W. Śmigiel, *Synod diecezjalny jako wyraz kolegalności Kościoła i szansa na ożywienie duszpasterstwa*, „Teologia Praktyczna” 2010, t. 11, s. 206.

²⁰ *List biskupa elbląskiego do diecezjan o synodzie (na niedzielę 18 września 2016)*, „Elbląskie Wiadomości Diecezjalne” 2016, nr 55, s. 125.

²¹ *List biskupa elbląskiego do diecezjan o synodzie*, s. 126.

²² *List biskupa elbląskiego do uczestników synodu (2 listopada 2016)*, „Elbląskie Wiadomości Diecezjalne” 2016, nr 55, s. 130.

żywego dialogu wewnątrzkościelnego, dialogu poziomego na linii: ja–ty, którego trzeba cierpliwie się uczyć²³.

Biskup Jezierski przypominał, że synod nie może polegać tylko na sformułowaniu katalogu zaniedbań i nadużyć, czy też zgłaszaniu listy postulatów i oczekiwań, co jest zawsze stosunkowo łatwe. Pasterz Kościoła elbląskiego wskazywał, że przed synodem stoi zadanie poszukiwania rozwiązań nowego typu. Chodziło tu o uaktywnienie katolików świeckich, a także zdobywanie umiejętności współpracy świeckich z duchownymi i duchownych ze świeckimi, a więc o pracę nad sferą komunikacji międzyosobowej oraz dialogu²⁴.

4. Struktury synodalne

Zwołanie synodu diecezjalnego bp Jezierski zapowiedział 24 marca 2016 r. podczas Mszy Krzyżma w katedrze elbląskiej. Już wówczas zadeklarował, że do prac synodalnych pragnie zaprosić przedstawicieli świeckich chrześcijan, osoby życia konsekrowanego oraz księży. W ramach fazy przygotowawczej prosił o kierowanie do kurii diecezjalnej: sugestii, propozycji, uwag i dezyderatów dotyczących spraw, które mogłyby podjąć zgromadzenie synodalne. Chodziło o kwestie kanoniczne, jak i duszpasterskie oraz teologiczne²⁵.

Struktury synodu, przebieg i koordynacja prac oraz kompetencje osób i ciał synodalnych określone zostały w „Regulaminie”²⁶. Na jego podstawie biskup elbląski ustanowił sekretarza generalnego synodu. Powołał też do życia podstawowe ciała synodalne: komisję główną, sekretariat, cztery komisje tematyczne oraz zespoły specjalistyczne²⁷. Do komisji głównej weszli: sekretarz generalny oraz sekretarze pomocniczy, przewodniczący czterech komisji synodalnych, rektor seminarium duchownego, a od 2019 r. nowy biskup pomocniczy diecezji elbląskiej.

„Regulamin” synodu przewidywał, ale nie nakazał obowiązkowego tworzenia parafialnych zespołów synodalnych. Chodziło o wykluczenie ewentualnych działań pozornych w przypadku braku zainteresowania synodem. W sumie powstało kilkanaście tego typu zespołów w parafiach²⁸.

²³ *List biskupa elbląskiego do uczestników synodu*, s. 130.

²⁴ Tamże, s. 130.

²⁵ Zob. <https://ekai.pl/bp-jezierski-zwoluje-i-synod-diecezji-elblaskiej> [dostęp: 26.03.2020].

²⁶ *Regulamin I synodu diecezji elbląskiej*, Elbląg 2016.

²⁷ Tamże, § 3–22.

²⁸ Tamże, § 23–35.

Komunikacja pomiędzy sekretariatem a uczestnikami zgromadzenia synodalnego oraz zespołami w parafiach odbywała się głównie drogą elektroniczną. W ramach strony internetowej diecezji powstała podstrona synodu, na której zamieszczane były aktualne informacje, teksty dokumentów, kazań, przemówień²⁹. W formie elektronicznej redagowany był również i udostępniany na stronie internetowej „Biuletyn Synodalny”. W niektórych parafiach wydrukowaną wersję biuletynu rozprowadzano wśród wiernych świeckich po niedzielnych nabożeństwach³⁰. Informacje o pracach synodalnych przekazywane były także w „Gościu Elbląskim” – diecezjalnym dodatku do „Gościa Niedzielnego”, w tym również na portalu internetowym gazety. Na gruncie ogólnopolskim o synodzie przypominała też na bieżąco Katolicka Agencja Informacyjna, publikując drukiem oraz na swoim portalu depesze przesłane z diecezji³¹.

W ramach fazy przygotowawczej podjęte zostały także działania promocyjne. Zaprojektowano logo synodu, które przedstawiało symboliczne skrzyżowanie dróg (zob. ilustracja poniżej).

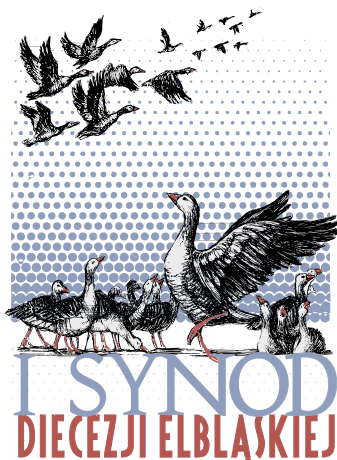
Parafiom przekazano banery informacyjne. Na każdą z sesji plenarnych przygotowany został folder okolicznościowy oraz bawełniane torby synodalne z nadrukiem, ukazującym m.in. obrazy ze świata przyrody, np. bociany zebrane na sejmiku (synodzie), ryby w ławicy, jaskółki, owady

²⁹ Zob. <http://diecezja.elblag.pl/diecezja/i-synod-diecezji-elblaskiej> [dostęp: 28.03.2020].

³⁰ Zob. <http://diecezja.elblag.pl/diecezja/i-synod-diecezji-elblaskiej/nowa-strona-5> [dostęp: 28.03.2020].

³¹ Zob. <https://ekai.pl/elblag-otwarcie-pierwszego-synodu-diecezji-elblaskiej> [dostęp: 28.03.2020].

na łące, gęsi gęgawy zbierające się w grupach do odlotu na niedalekim od Elbląga jeziorze Drużno (zob. ilustracja poniżej)³².

Zgodnie z Kodeksem Prawa Kanonicznego z 1983 r. do uczestnictwa w synodzie zaproszeni zostali przez biskupa elbląskiego z racji sprawowanego urzędu: biskup pomocniczy oraz biskupi seniorzy, wikariusz generalny, wikariusz biskupi, wikariusz sądowy, członkowie kapituły katedralnej oraz rady kapłańskiej, rektor seminarium duchownego, dziekani oraz członkowie diecezjalnej rady duszpasterskiej (kan. 463 §1 nr 1–7). Do ostatniego z wymienionych gremiów należeli: świeccy chrześcijanie, nauczyciele religii oraz liderzy wspólnot i ruchów religijnych, przedstawiciele instytutów życia konsekrowanego oraz księża diecezjalni.

Podobna reprezentacja różnych stanów znalazła się w grupie powołanych z tzw. nominacji biskupa diecezjalnego, w tym księża delegaci z każdego dekanatu. Ponadto biskup elbląski zaprosił do uczestnictwa w sesjach plenarnych synodu jako audytora przedstawiciela Kościoła Greckokatolickiego³³ oraz w charakterze ekumenicznych obserwatorów duchownych z Kościoła Prawosławnego, Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, Kościoła Polskokatolickiego oraz Kościoła Zielonoświątkowego.

Zgodnie z założeniami oraz dla potrzeb synodu powstały cztery podstawowe komisje tematyczne: komisja tradycji, komisja rozeznawania

³² Zob. <http://diecezja.elblag.pl/assets/BIULETYN-SYNODALNY/BIULETYN-SYNODALNY-I-sde-nr-10.pdf> [dostęp: 26.03.2020].

³³ W miejscowościach: Elbląg, Pastęk, Morąg, Dzierzgoń, Iława, Żelichowie k. Nowego Dworu Gdańskiego (dawniej Cyganek) funkcjonują parafie Kościoła Greckokatolickiego. Skupiają one dużą społeczność katolików wschodnich pochodzenia ukraińskiego.

znaków czasu, komisja projektu kościelnej odnowy, komisja prawa kościelnego. Zadaniem, jakie powierzył komisji tradycji bp Jeziński, miało być ukazanie fundamentów, z których wyrasta Kościół partykularny elbląski. Chodziło tu o syntezę dziedzictwa duchowego i kulturowego, którego spadkobiercą jest diecezja³⁴. Komisja rozeznawania znaków czasu miała podjąć próbę naszkicowania sytuacji religijnej diecezji, wskazać jej uwarunkowania i szanse, ale również jej braki i potrzeby. Biskup elbląski zachęcał, aby w tym przypadku odwoływać się do elementów opisu socjologicznego, antropologii kultury i statystyki³⁵. Komisji projektu kościelnej odnowy powierzono zadanie wypracowania teologicznej wizji dojrzałego życia chrześcijańskiego, z odniesieniem do sytuacji Kościoła elbląskiego. W dokumencie ustanawiającym tę strukturę bp Jeziński podkreślał, że ideę dojrzałości w wierze i życiu uznaje za centralną dla rozpoczynającego się synodu³⁶. Do zadań komisji prawa kościelnego należeć miały: przegląd prawa partykularnego Kościoła elbląskiego, a także jego kolekcja w nowym zbiorze, który stanie się integralną częścią dokumentów synodalnych³⁷. Zgodnie z zamiarem bp. Jezińskiego kolekcję miał wyróżniać współczesny, komunikatywny język jej statutów, instrukcji oraz rozporządzeń.

W ramach struktur synodu, obok czterech komisji tematycznych, powołane zostały przez biskupa elbląskiego również trzy zespoły specjalistyczne: zespół pobożności ludowej i formacji liturgicznej, zespół ds. społecznych oraz zespół młodzieży. Powstanie zespołu pobożności ludowej i formacji liturgicznej miało odciążyć w pracy komisję projektu kościelnej odnowy³⁸. Zespół ds. społecznych miał podjąć zwłaszcza takie sprawy, jak: rodzina, kształcenie, wychowanie, opieka nad chorymi i starszymi oraz kultura. Wśród uczestników tego gremium znaleźli się: pracownicy służby zdrowia (lekarze), wykładowcy uczelni wyższych, nauczyciele i pracownicy szkół, katecheci, doktoranci KUL, kulturoznawcy³⁹. Trzeci z zespołów stanowił owoc Światowych Dni Młodzieży w Krakowie (2016). W grupie tej znalazło się w fazie początkowej 50, a później blisko 70 młodych ludzi wraz z opiekunami. Udział tak licznej

³⁴ *Dekret ustanawiający struktury I synodu diecezji elbląskiej* (bp J. Jeziński, Elbląg, 29 czerwca 2016 r.); Zob. *Folder na I sesję plenarną: I synod diecezji elbląskiej, wrzesień 2016*, s. 3.; por. Franciszek, *Evangelii gaudium* (24 XI 2013), nr 115–118.

³⁵ Tamże, nr 50–51.

³⁶ Tamże, nr 25–27.

³⁷ Tamże, nr 43 i 49.

³⁸ *Epistula Biskupa Elbląskiego nr 8* (Elbląg, 22 października 2016 r.).

³⁹ „Biuletyn synodalny” 2017, nr 2, s. 3.

reprezentacji młodzieży w synodzie miał dopomóc jej w pogłębieniu i wzroście dojrzałości, a także w stopniowym przejmowaniu odpowiedzialności za życie Kościoła⁴⁰. Zmienił też i ożywił charakter zgromadzenia synodalnego, stanowiąc w nim ogniwo młodości i energii. Tym samym, liczba uczestników synodu, która w początkowej fazie wynosiła 170, rozrosła się do blisko 240.

5. Sesje plenarne oraz projekty dokumentów

W ramach synodu Kościoła elbląskiego, oprócz spotkań komisji i zespołów, odbyło się siedem sesji plenarnych, które stanowiły uroczystą formę obrad całego zgromadzenia synodalnego. Konstrukcję sesji plenarnej określał osobny regulamin, który przewidywał w programie takie punkty, jak: Msza święta lub nabożeństwo, informacja o poprzedniej sesji, wykład lub katecheza, prezentacja projektów dokumentów, dyskusja nad projektem, powołanie komisji skrutacyjnej, głosowania, wolne głosy i wnioski⁴¹.

Pierwsze tego typu posiedzenie, połączone z otwarciem synodu, miało miejsce 17 września 2016 r. w Elblągu. Druga sesja plenarna odbyła się w Kwidzynie (24 czerwca 2017), trzecia w Elblągu (21 października 2017), czwarta w Iławie (16 czerwca 2018), piąta w Elblągu (27 października 2018), szósta w Pasłęku (22 czerwca 2019), a siódma ponownie w Elblągu (26 października 2019). Zamiarem bp. Jezierskiego było, aby oprócz Elbląga uczestnicy synodu poznali bliżej inne ważniejsze ośrodki w diecezji. Chodziło też o działanie odwrotne, czyli przypomnienie o trwającym synodzie w różnych miejscach Kościoła elbląskiego.

Początkowe cztery sesje plenarne miały charakter dydaktyczny i wspólnototwórczy. Łączyły się z pogłębieniem świadomości eklezjalnej i ewangelizacją. Do uczestnictwa w otwarciu synodu biskup elbląski zaprosił metropolitę warmińskiego. Arcybiskup Wojciech Ziemia, a także zaproszony jako prelegent ks. prof. dr hab. Henryk Seweryniak (UKSW Warszawa) nauczali o instytucji synodu w dziejach Kościoła. Podobny charakter miała II sesja plenarna w Kwidzynie, gdzie w nawiązaniu do hasła synodu, o dojrzałości w Nowym Testamencie przypomniał zgromadzonym ks. dr Zbigniew Grochowski – bibliista i adiunkt UKSW w Warszawie. Gościem trzeciej sesji był psycholog ks. prof. dr hab.

Zdzisław Kroplewski (Uniwersytet Szczeciński), który wygłosił wykład pt. „Dojrzałość, osobowość, religijność”⁴².

W ramach sesji w Iławie synodaliści wysłuchali prelekcji dziennikarzysty Katolickiej Agencji Informacyjnej. Redaktor Krzysztof Tomasik podjął temat „Sytuacja Kościoła we współczesnym świecie”, skupiając uwagę słuchaczy na posoborowej wizji Kościoła w rozumieniu papieża Franciszka. Natomiast red. Alina Petrowa-Wasilewicz wygłosiła referat „Współczesna kobieta we wspólnocie Kościoła”, przypominając o fenomenie kobiety i jej wzrastającej roli w życiu wspólnot kościelnych⁴³.

Kolejne sesje plenarne synodu elbląskiego (V–VII) związane były przede wszystkim z głosowaniem projektów dokumentów synodalnych. Każdy z nich kierowany był najpierw do komisji głównej, a później rozsyłany przez sekretariat do wszystkich uczestników synodu drogą elektroniczną, z prośbą o zgłaszanie propozycji zmian i uzupełnień.

Podczas piątej sesji plenarnej komisja tradycji zaprezentowała projekt dokumentu pt. „Diecezja elbląska w perspektywie historycznej”. Dokument stanowił próbę syntezy dziejów chrześcijaństwa w Prusach, a zwłaszcza utworzonej w 1243 r. diecezji pomezkańskiej. Przypomniano w nim również dzieje Kościoła na Żuławach i w Elblągu aż do czasu powstania diecezji elbląskiej (1992)⁴⁴.

Szósta sesja plenarna synodu związana była z głosowaniem projektu dokumentu komisji rozeznawania znaków czasu. Przedłożony uczestnikom synodu schemat pt. „Diecezja elbląska dziś” stanowił rodzaj opisu i charakterystyki trzech stanów życia: świeckiego, konsekrowanego i duchownego. Omówiono w nim najbardziej aktywne wspólnoty, ruchy, stowarzyszenia i organizacje funkcjonujące w diecezji. Przypomniane zostały też najważniejsze wydarzenia w 27-letniej historii istnienia Kościoła elbląskiego. Opracowanie to stanowić miało punkt wyjścia dla konstruowania projektu odnowy duszpasterskiej, co związane z kolejnym etapem prac synodalnych⁴⁵.

Podczas siódmej sesji plenarnej odbyło się głosowanie nad schematem dokumentu komisji projektu kościelnej odnowy, który zatytułowano *Diecezja elbląska jutro*. W projekcie zawarto wiele propozycji dla odnowy duszpasterstwa i życia religijnego w diecezji, np. uruchomienie Diecezjalnej Szkoły Katolickiej Nauki Społecznej czy też organizację Diecezjalnego Kongresu Eucharystycznego oraz Diecezjalnego Kongresu

⁴⁰ *List biskupa elbląskiego do uczestników synodu*, s. 129.

⁴¹ *Porządek sesji plenarnej I synodu diecezji elbląskiej nr III § 10*, Archiwum Kurii Diecezjalnej Elbląskiej (teczka: I synod diecezji elbląskiej).

⁴² „Biuletyn synodalny” 2018, nr 5, s. 1–2.

⁴³ „Biuletyn synodalny” 2018, nr 6, s. 4.

⁴⁴ „Biuletyn synodalny” 2018, nr 7, s. 2.

⁴⁵ „Biuletyn synodalny” 2019, nr 9, s. 2.

Misyjnego. Zaakcentowano w nim również obowiązek troski o spuściznę duchową po Janie Pawle II, a także potrzebę recepcji treści encykliki papieża Franciszka *Laudato si*. W trosce o niepełnosprawnych postulowano w dokumencie usunięcie barier architektonicznych utrudniających dostęp do kościołów i obiektów parafialnych. Zwrócono również uwagę na potrzebę unowocześnienia chorałowi, feretronów oraz sztandarów procesyjnych, a także na konieczność dokonania zmian we wzornictwie szat liturgicznych, tak aby unikać w nich świeckich emblematów oraz eksponowania postaci świętych, gdyż ich przedstawienia znajdują się w wystroju świątyni⁴⁶. Ponadto w związku z synodem grupa katechetów wskazała na potrzebę przygotowania małego katechizmu diecezjalnego, a muzycy kościelni dostrzegli celowość stworzenia zbioru śpiewów i pieśni własnych diecezji elbląskiej. Wszystkie trzy projekty dokumentów zostały przyjęte przez zgromadzenie synodalne w formie *iuxta modum*, a więc z uwzględnieniem zaproponowanych poprawek i uzupełnień.

W ramach prac synodu została przygotowana kolekcja prawa partykularnego Kościoła elbląskiego w nowym zbiorze. Stała się ona integralną częścią dokumentów synodalnych.

Ósma sesja plenarna synodu, zaplanowana na wiosnę 2020 r. w Malborku, nie odbyła się z powodu epidemii koronawirusa. Natomiast głosowanie nad całością dokumentów zostało przeprowadzone w sposób korespondencyjny.

Prace synodalne zakończyły się 24 października 2020 roku. Tego dnia w katedrze św. Mikołaja w Elblągu bp Jacek Jezierski podpisał dekret zamykający synod i promulgujący jego statuty. Ze względu na obostrzenia sanitarne w uroczystości uczestniczyło małe grono osób: biskupi seniorzy Jan Stryna i Józef Wysocki, komisja główna synodu oraz kanclerz kurii.

Zakończenie

I synod diecezji elbląskiej odbył się w latach 2016–2020. Jest pierwszym tego typu wydarzeniem w dziejach Kościoła elbląskiego. Wypracowane podczas prac synodalnych dokumenty będą żyły swoim własnym życiem. Będą oddziaływały na Kościół elbląski jako owoc pracy komisji i aprobaty zgromadzenia synodalnego. Wraz z zakończeniem synodu rozpoczął się proces jego recepcji. Nie zawsze jest on udany. Zależy od wielu czynników: od promocji uchwał synodalnych, konsekwencji w ich wdrażaniu, wreszcie także od czynników zewnętrznych.

⁴⁶ „Biuletyn synodalny” 2019, nr 10, s. 2.

ks. Szymon Krzysztof Wawrzyńczak

Szczytno

Dialog ekumeniczny Kościoła Rzymskokatolickiego z Kościołem Polskokatolickim

W dialogu ekumenicznym nie chodzi o sam tylko fakt jego zaistnienia albo o jego dokonania, ale również o motywy, które mu przyświecają i cele, dla których jest podejmowany. Te zaś wytyczył sam Chrystus: „aby wszyscy stanowili jedno, jak Ty, Ojczy, we Mnie, a ja w Tobie, aby i oni stanowili w Nas jedno, aby świat uwierzył, żeś Ty Mnie posłał” (J 17, 21). W poniższym opracowaniu pominięte zostały obustronne relacje Kościoła Rzymskokatolickiego z Polskim Narodowym Kościołem Katolickim w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie (wyjąwszy jego polską diecezję do 1952 r.), które zasługują na osobne omówienie.

Przez ekumenizm rozumiemy dążenie chrześcijan różnych wyznań do wzajemnego poznania i współpracy w celu budowania jedności (niekoniecznie widzialnej) Kościoła¹. Słowo „ekumenia” pochodzi z języka greckiego i odnosi się do tego, co dotyczy całej zamieszkałej ziemi i jest powszechne². Kościół starożytny nazywał „ekumenicznymi” sobory, które gromadziły reprezentantów całego znanego wówczas świata. Pierwszym tak nazwanym soborem był Sobór Nicejski (325). Ekumeniczne jest to, co odnosi się do wszystkich chrześcijan. Na przestrzeni wieków Kościół doświadczał wielu bolesnych podziałów, spośród których szczególnie mocno odcisnęły się na kartach historii wielka schizma wschodnia (1054) i podział Kościoła związany z reformacją (1517). Znaczącym

¹ A. Skowronek, *Próba określenia ekumenizmu. Cele i zadania ruchu ekumenicznego*, w: *Ku chrześcijaństwu jutra. Wprowadzenie do ekumenizmu*, red. W. Hryniewicz, J.S. Gajka, S.J. Koza, Lublin 1996, s. 27–40; A.A. Napiórkowski, *Zagadnienia ekumeniczne*, Kraków 2001, s. 9–17; P. Jaskóła, *Podstawy ekumenizmu*, Opole 2010, s. 11–16; S.C. Napiórkowski, *Razem dla Chrystusa. Wybór publikacji teologiczno-ekumenicznych*, red. S.J. Koza, Lublin 2013, s. 23–29.

² D. Salamon, *Krótką panorama ekumeniczna*, „Sympozjum” 2000, nr 1, s. 11.